

MĀKSLĪGĀ INTELEKTA ĒTIKA

TIEŠSAISTES MINIKURSS

**MĀKSLĪGAIS
INTELEKTS
IZGLĪTĪBĀ**

Šī kompetence aicina skolotājus domāt par mākslīgā intelekta (MI) izmantošanu kritiski un atbildīgi – tā, lai tehnoloģijas stiprinātu skolēnu drošību, taisnīgumu un cieņu, nevis radītu riskus vai nevienlīdzību. Ētiska pieeja nozīmē pārlicināties, ka MI sistēmas tiek izmantotas caurspīdīgi, ievērojot cilvēktiesības un privātuma aizsardzību, kā arī nodrošinot vienlīdzīgu piekļuvi visiem skolēniem.

Izglītībā tas nozīmē, ka MI nedrīkst diskriminēt, atspoguļot aizspriedumus vai nevienlīdzīgi izturēties pret skolēniem, balstoties viņu dzimumā, izcelsmē vai sociāli ekonomiskajā stāvoklī. Piemēram, ētisks MI rīks palīdz skolotājam labāk izprast skolēnu vajadzības, neuzkrājot liekus personas datus un neradot barjeras pieejamībai. Savukārt rīki, kas maldina, rada atkarību vai nostiprina stereotipus, neatbilst MI ētikas principiem.

Uzdevums skolotājam

Šis uzdevums palīdzēs saprast, kā dažādi MI rīki var atšķirīgi novērtēt vienu un to pašu “skolēna” darbu, ja tiem sniedz atšķirīgu papildu informāciju. Neievadiet MI rīkā nekādus reālu skolēnu datus, vārdus, skolu nosaukumus vai atpazīstamu informāciju. Izmantojiet tikai izdomātus personvārdus un aprakstus.

- 1 Uzrakstiet īsu eseju, piemēram, par tēmu “Ko nozīmē ilgtspējīgs dzīvesveids?” vai palūdziet to izdarīt kolēģim. Centieties tekstu veidot tādā stilā, kādā to varētu rakstīt kāds skolēns (piemēram, vienkāršā valodā, ar dažām kļūdām vai nepilnīgu argumentāciju).
- 2 Izvēlieties kādu MI rīku, kas piedāvā skolēnu darbu vērtēšanu vai komentēšanu (piemēram, *ChatGPT*, *Copilot*, *Claude* u. c.).
- 3 Augšupielādējiet darbu, lūdzot sniegt tam vērtējumu. Katrā no rīkiem ievadiet atšķirīgu papildu informāciju par “skolēnu”, piemēram, norādot dzimumu, iepriekšējos mācību rezultātus, skolas prestižu u. c.
- 4 Veiciet līdzīgas darbības kādā citā MI rīkā.
- 5 Salīdziniet, kā vērtējumi mainās atkarībā no sniegtās papildu informācijas un kā tie mainās arī dažādos rīkos. Salīdziniet, kā mainās izmantotie argumenti.

Uzdevums klasē

Šobrīd (2025. gadā) dažādi MI rīki var sniegt ļoti atšķirīgas atbildes uz vieniem un tiem pašiem jautājumiem. Šīs atšķirības rodas tāpēc, ka rīki ir izstrādāti dažādās valstīs, tie ir apmācīti ar atšķirīgiem datiem, to darbību ietekmē dažādi noteikumi. Dažreiz MI atbildes var atspoguļot kādas valsts oficiālo pozīciju, citreiz tās var būt neitrālākas vai daudzpusīgākas. Tāpēc ir svarīgi saprast un atcerēties, ka MI atbildes ne vienmēr ir absolūta patiesība, jo atbildes atspoguļo skatpunktu, kas balstīts tajā, ar ko rīks ticis apmācīts.

- 1 Klasē pārrunājiet, kādas tēmas pašlaik pasaulē ir strīdīgas. Piemēram, karš Ukrainā, migrācija, Taivānas statuss, cilvēktiesības Ķīnā vai konflikts starp Palestīnu un Izraēlu.
- 2 Noformulējiet jautājumus par šīm tēmām tā, lai uz tiem varētu būt dažādas atbildes.

Piemēri:

“Vai Krievija sāka karu Ukrainā, lai aizsargātu etniskos krievus?”

“Vai Krievijas iebrukums Ukrainā ir agresija, kas pārkāpj starptautiskās tiesības?”

“Vai Ķīnas iedzīvotājiem ir tiesības brīvi paust savus uzskatus?”

“Vai Ķīnā noteiktie ierobežojumi vārda brīvībai palīdz saglabāt sabiedrisko kārtību?”

“Vai Taivāna ir neatkarīga valsts?”

“Vai Taivāna ir neatņemama Ķīnas sastāvdaļa?”

- 3 Atveriet vairākus MI rīkus, piemēram, *DeepSeek*, *ChatGPT*, *Gemini*, *Copilot*, *Claude* vai *Grok*.
- 4 Salīdziniet dažādu rīku sniegtās atbildes un grupā apspriediet savus novērojumus.
  - Kādas ir būtiskākās atšķirības rīku sniegtajās atbildēs?
  - Vai kāds no rīkiem atkārtoti vienu oficiālu pozīciju, kamēr cits piedāvā dažādus skatpunktus?
  - Vai kāds rīks izvairās no atbildes vai raksta ļoti vispārīgi?
  - Vai atbildes mainījās, kad uzdevāt uzvedinošus papildjautājumus?
- 5 Noslēgumā pārrunājiet klasē šādus punktus:
  - ko šis uzdevums atklāj par MI darbības principiem;
  - kāpēc ir bīstami uzticēties tikai viena MI rīka atbildēm.

Ieteikums!

Izlasiet Baltijas pētnieciskās žurnālistikas centra “Re:Baltica” publicēto rakstu “Eksperiments: kuri mākslīgā intelekta čātboti paļaujas uz Kremļa propagandas avotiem?” (Vīksna, 2025). Tajā žurnālisti pēta, vai MI programmas korekti atbild uz jautājumiem, par kuriem Krievijas medijos ir informācija, kas tiek saukta par “Kremļa propagandu”.

unesco

Latvijas
Nacionālā komisija